

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ангел Йорданов Шопов от Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Гражданско и семейно право) върху научните трудове, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“, по професионално направление 3.6. Право (Облигационно право), обявен от Нов български университет (НБУ) в ДВ, бр. 14 от 18.02.2022 г. с кандидат гл. ас. д-р Силвия Стоянова Цонева

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Назначен съм в научно жури като външен член със заповед на Ректора на НБУ 3-РК-183/24.03.2022 г. От справката-самооценка на кандидата и доказателствата към нея следва, че тя е заемала длъжността главен асистент в НБУ повече от две години и отговаря на минималните национални изисквания по чл.2 б от Закона за развитие на академичния състав на РБ (ЗРАСРБ) и на допълнителните условия на НБУ по чл. 58, ал. 1 от Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ (НРА).

Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните трудове на кандидата.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд, включително оценка на научните и научноприложните приноси на автора

На оценка подлежи монографичният труд на кандидата „Обезщетението за вреди при договорна отговорност“, НБУ, София, 2021, 424 с. Трудът отговаря на изискванията за монография съгласно § 1, т. 10 ДР на ЗРАСРБ. Той обобщава съществуващото знание и дава нови идеи въз основа на обобщенията, има научен редактор и научни рецензенти, притежава ISBN и е в обем, доста надхвърлящ минималния за монографията обем от 100 стандартни страници. Книгата съдържа разгърнато съдържание, изчерпателна библиография, като в текста има внушителен брой позовавания (973) на други научни трудове.

Състои се от три глави - определяне на подлежащите на обезщетение вреди, определяне на обезщетението за имуществени вреди и особени хипотези на обезщетение. Авторът не следва традиционната структура, при която темата се разглежда в контекста на договорната отговорност и нейните предпоставки. Предпочита прякото да изследва подлежащите на обезщетение вреди, след което анализира проблемите при изчисляването на обезщетението. Подходът на д-р Цонева е оригинален по характер, снабдява ни с нови познания по изследваното явление. Умело вплетени в анализа са историческият и сравнителноправен материал. Съобразено с тенденциите от последните 10-15 години, при сравненията д-р Цонева не се ограничава само с посочване, а и

разисква със завидна лекота, при съпоставка с националните, релевантните чуждестранни национални и европейски правни разрешения.

Авторката проследява, на съответното систематично място, уредбата на Конвенцията на ООН относно договорите за международна продажба на стоки, както и уредбата на гъвкавото право, имаща значение за частното право (Принципите на УНИДРОА за международните търговски договори (ПМТД), Принципите на европейското договорно право (ПОРП) и Общата референтна рамка (ОРР). В компаративистки план сериозно преимущество на монографията, редом с традиционните за едно задълбочено цивилистично съчинение препратки към германските и френски доктрини, уредби и практика, е и умело дозираното внимание към англосаксонското третиране на проблематиката.

Тук неизчерпателно ще се спра на някои от по-важните приноси на предлагания на журито монографичен труд:

- след подробен анализ на отделните понятия, се извежда и акцентира върху опасността от смесване в българската теория и практика на понятията „преки и непосредствени вреди“ и „предвидими вреди“;

- приема се, че в хипотезите на небрежност предвидимостта на вредите към момента на сключване на договора е достатъчен критерий за поставяне на граници на договорната отговорност;

- обсъдени са други въпроси на причинната връзка - например за нейното прекъсване, когато в причинната верига се намесва нов причинен фактор (действие на кредитора, трето лице или случайно събитие);

- след изясняване на същността на правилото за намаляване на вредите по чл. 83, ал. 2 ЗЗД, се обосновава защо то не може да бъде обяснено с причинната връзка и понятията преки/предвидими вреди;

- в рамките на понятието „вина на кредитора“ по чл. 83 ЗЗД убедително се разграничават институтите на съпричиняване и на намаляване на вредите – съответно на ал. 1 и 2 на разпоредбата. Може да се подкрепи изводът на д-р Цонева, че при съпричиняване поведението на пострадалия може да бъде както действие, така и бездействие (кредиторът поне е проявил небрежност спрямо собствения си интерес). Съгласен съм с извода, че за определяне на размера на обезщетението трябва да се използва комплексен критерий, базиран не на вините, а на степента на съпричиняване;

- задълбочен анализ на понятията „позитивен“ и „негативен“ интерес, разграничаването им от позитивни и негативни вреди;

- разглеждат се различните водещи принципи при определянето на обезщетението за вреди при договорната отговорност, различните видове и предимствата и недостатъците на начините за изчисляване на обезщетението;

- обръща се внимание на вредите в структурата на обезщетението, свързани със самата дължима по договора престация и на вредите в тесен смисъл като последица от неизпълнението. Открито е съответствие между тези видове и делението на вредите в римското право на *interesse circa ipsam rem* и *extra rem*;

- анализирано е самото понятие *interesse*;

- изследва се полезността и въобще – приложимостта - на присъждането на бъдещи вреди;

- доаргументира се приложното поле на чл. 80 ЗЗД;

- проследяват се концепциите за неимуществените вреди, застъпва се аргументирано една от тях. Проследява се еволюцията в приложението им в договорната отговорност, както и се доаргументира защо юридическите лица могат да претендират обезщетение за тях. Много интересен и иновативен е анализът как делението ЮЛ на търговското право и ЮЛНЦ се отразява на възможността им да претендират такива вреди

- проследяват се концепциите за неустойката и последните законодателни разрешения в областта, продиктувани от европейското право.

Монографията представлява едно много задълбочено, съвременно и оригинално по характер изследване по тема, ключова за частното право.

Все пак, могат да се направят съвсем малко критични бележки, които нека звучат по-скоро като препоръки:

- при ползване на литература, уместно е да се предпочитат текстове в оригинал. Имам пред вид съчиненията на френски автори (Потие, Дома), които авторката е ползвала в преводен вариант.

- за пълнота, да се ползват още няколко съчинения на български автори по въпросите на реалното изпълнение, преддоговорната и деликтната отговорност, неимуществените вреди, ЮЛНЦ, както и по съпричиняването при договорната отговорност;

- уместно е за обозначаване на една от формите на вина да се използва само терминът умишъл, не и терминът измама - сегашният ЗЗД отразява тази разлика. Старият ЗЗД не предвижда такава.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „гл. асистент“, вкл. оценка на изискването за рецензираност на изданията

За краткост, тук ще разгледам една от предоставените за рецензиране статии на кандидата, по тема, различна от тази на посочената по-горе монография - „Хоризонтално действие на основните права на човека в отношенията между частноправни субекти“, Сборник от Научна конференция „Правата на човека – 70 години след приемането на Всеобщата декларация за правата на човека“. С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 2019. (<http://www.sadebnopravo.bg/biblioteka/2020/3/4/>)

Статията подлага на преценка установеното разбиране, че основните права имат вертикален ефект в отношенията между гражданите и държавата. Установява се и аргументира въздействието и влиянието на основните права в отношенията между частни лица. Проследява се процесът на „конституционализация“ на българското частно право. Убедителни са изводите на автора, подкрепени с изводи от практиката.

Отделно от това, кандидатът е публикувал още 1 монография („Английско и българско деликтно право“, Авангард прима, София, 2019), отговаряща на изискванията на ЗРАСРБ за такава, но тя не е основен хабилизационен труд по настоящата процедура.

Давам общо заключение за представените за участие в конкурса публикации. Те не само отговарят, а и сериозно надхвърлят количествените наукометрични изисквания. Също така представляват, всяка една от тях, оригинални и актуални научни тези, демонстриращи уменията на автора да провежда задълбочени научни изследвания, използвайки солидна историческа, сравнителноправна и теоретикоправна аргументация. В публикациите на д-р Цонева има оригинални научни, научно-приложни и приложни приноси. Останалите съчинения, представени за участие в конкурса (18 броя студии и статии), са отпечатани в списания и научни сборници, 2 от които – индексирани в световноизвестни бази данни, останалите - научнорецензирани. Кандидатът е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след придобиване на ОНС „доктор“, които не са използвани при придобиване на тази степен.

3. Цитиране от други автори

Публикациите на д-р Цонева са цитирани (по правило по същество и в положителен план) от редица наши автори в значителен брой произведения.

III. Учебна и преподавателска дейност

Д-р Силвия Цонева е назначена за асистент в НБУ през 2001 г. От 2005 г. заема академичната длъжност старши асистент, а от 2012 г. - главен асистент. Води аудиторни и извънаудиторни занятия по облигационно право, упражнения по облигационно право, потребителско право, борсово право и самостоятелна работа по облигационно право. Участва като лектор в курса „Практикум по гражданскоправни науки“. Води занятия и в програма „Приложна лингвистика“ на НБУ. Ръководи кръжока по облигационно право в рамките на кръжока по гражданскоправни науки.

Средната оценка от анкетите за удовлетвореност на студентите е 4.47 (при максимална оценка 5.00)

IV. Административна и обществена дейност

Д-р Силвия Цонева е била директор и програмен консултант на програма „Право“ на НБУ през периода от 2005 г. до 2017 г. Член на Комисията по акредитация към

Магистърския факултет, член на Програмния съвет на програма „Право“ и на Съвета на департамент „Право“ на НБУ. Еразъм координатор за програма „Право“.

Член на редакционната колегия на Юридическо списание на НБУ (Law Journal of NBU) от 2005 г. до 2022 г.

Член на Съюза на юристите в България.

V. Лични впечатления от кандидата (ако има такива)

Имам много добри впечатления, тъй като сме участвали заедно на форуми на многогодишния научен проект за Общата сърцевина на европейското частно право, с традиционен център Торино/Тренто, Италия.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Изказах по-горе в становището си.

VII. Заключение

Давам положителна оценка на академичната дейност на кандидата гл. ас. д-р Силвия Стоянова Цонева и убедено гласувам в подкрепа на предложението за допускането ѝ до избор от Академичен съвет тя да заеме академичната длъжност „доцент“ по научно направление 3.6. Право (Облигационно право) в Департамент „Право“ на Нов български университет.

Дата: 06.06.2022 г. Пловдив

Подпис: